

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра журналістики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕДІАБЕЗПЕКА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ВОЄННОГО ЧАСУ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Журналістика

Спеціальність 061 Журналістика

Галузь знань 06 Журналістика

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Медіабезпека та інформаційна політика воєнного часу
Викладач (і)	Дебенко Ігор Богданович
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	igor.debenko@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Вт.15:00-16:00

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Медіабезпека та інформаційна політика воєнного часу» спрямована на формування у студентів спеціальності «Журналістика» комплексного розуміння особливостей функціонування медіа в умовах збройного конфлікту та гібридних загроз. Курс охоплює питання інформаційної безпеки, протидії дезінформації й пропаганді, державної інформаційної політики у воєнний період, правових та етичних обмежень свободи слова, а також стандартів безпеки журналістської діяльності під час війни. Особлива увага приділяється аналізу практичних кейсів, роботі з чутливою інформацією, дотриманню професійних стандартів і відповідальності медіа за вплив на суспільну свідомість, що сприяє підготовці майбутніх журналістів до роботи в умовах кризових і воєнних реалій.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності та механізми забезпечення медіабезпеки й реалізації інформаційної політики в умовах воєнного часу, а також правові, організаційні та етичні засади діяльності медіа і журналістів в умовах збройного конфлікту, інформаційних загроз та гібридної війни.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів спеціальності «Журналістика» системних знань і практичних навичок забезпечення медіабезпеки та відповідальної журналістської діяльності в умовах воєнного часу, розуміння принципів державної інформаційної політики, протидії дезінформації й пропаганді, а також здатності працювати з чутливою інформацією з дотриманням правових норм, етичних стандартів і вимог безпеки. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. Вивчення теоретичних засад і нормативно-правових основ медіабезпеки та інформаційної політики у воєнний час, прав і обов'язків журналіста в умовах збройного конфлікту.
2. Формування у студентів навичок ідентифікації та протидії дезінформації, пропаганді, фейковим новинам та гібридним інформаційним загрозам.
3. Засвоєння принципів роботи з чутливою інформацією, забезпечення власної безпеки та безпеки джерел під час збору, перевірки та поширення інформації.
4. Розвиток умінь аналізувати державну інформаційну політику, медіапростір воєнного часу та оцінювати вплив медіа на суспільну свідомість.
5. Підготовка студентів до професійної діяльності журналіста в кризових та воєнних умовах з дотриманням етичних стандартів і правових норм.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності

1. Здатність здійснювати журналістську діяльність в умовах воєнного часу з дотриманням медіабезпеки, етичних стандартів та законодавчих вимог; уміння працювати з чутливою інформацією, аналізувати джерела та перевіряти факти.
2. Здатність виявляти, оцінювати та протидіяти дезінформації, пропаганді та гібридним загрозам, аналізувати державну інформаційну політику та вплив медіа на суспільну свідомість.
3. Знання нормативно-правових актів, що регулюють діяльність медіа у воєнний час, прав і обов'язків журналіста, а також правил захисту джерел інформації та персональних даних.
4. Уміння безпечно використовувати цифрові інструменти та платформи для збору, перевірки та поширення інформації, ефективно комунікувати у кризових умовах і працювати в команді журналістів.
5. Здатність оперативно оцінювати ризики поширення інформації, ухвалювати обґрунтовані професійні рішення в умовах інформаційних загроз і воєнних реалій.

Програмні результати навчання

1. Аналізувати сучасний медіапростір воєнного часу, визначати основні інформаційні загрози та їхні механізми поширення.
2. Виявляти, перевіряти та протидіяти дезінформації, пропаганді та фейковим новинам у різних медіа та цифрових платформах.
3. Планувати та здійснювати збір, обробку та публікацію інформації з урахуванням правових норм, етичних стандартів та правил безпеки журналіста й джерел.
4. Оцінювати державну інформаційну політику, її вплив на суспільну свідомість та роль медіа у формуванні інформаційної безпеки.
5. Використовувати цифрові інструменти та технології для безпечного збору та перевірки даних у кризових та воєнних умовах.

6. Працювати в команді журналістів під час кризових ситуацій, приймати обґрунтовані рішення щодо поширення інформації та мінімізації ризиків.
7. Демонструвати відповідальність, професіоналізм та готовність до діяльності в умовах воєнного часу з дотриманням стандартів медіабезпеки та журналістської етики.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни (180 год.)	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	40
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
3	061 Журналістика	2	Нормативна

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	Лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Вступ до курсу. Медіабезпека як складова національної безпеки Вступ до дисципліни: мета, завдання, структура курсу. Роль інформації у сучасних війнах. Поняття та складові медіабезпеки. Основні інформаційні загрози у воєнний час.	2	2	8
Тема 2. Інформаційна політика держави у воєнний час. Поняття та основні складові інформаційної політики держави. Основні цілі інформаційної політики у воєнний час	2	2	8

Інформаційна політика в Україні: рівні компетентностей. Механізми державної комунікації під час війни. Роль та основні завдання Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Правове регулювання інформаційної політики у воєнний час.			
Тема 3. Дезінформація, фейки та ІПсО. Дезінформація, фейки та ІПсО: зміст, характерні ознаки, форма та механізми психологічного впливу у воєнний час. Види інформаційних атак. Методи розпізнавання дезінформації та фейків. Методи протидії інформаційним атакам: для держави, для медіа, для громадян. Приклади інформаційно-психологічних операцій (ІПсО) у воєнний час	2	4	10
Тема 4. Пропаганда у воєнний час: інструменти та наслідки. Пропаганда: поняття, її ознаки, мета та як вона відрізняється від дезінформації. Інструменти пропаганди у воєнний час. Порівняння пропаганди України, Росії у війні 2022–2025 рр. Соціальні, політичні та психологічні наслідки пропаганди. Протидія пропаганді на рівні держави та громадян.	2	2	8
Тема 5. Міжнародні інформаційні кампанії та дипломатія. Роль медіа у формуванні світової громадської думки. Теоретичне визначення, сутність та основні характеристики міжнародних інформаційних кампаній. Цілі міжнародних інформаційних кампаній. Інструменти міжнародних інформаційних кампаній. Роль та механізми координації медіа та дипломатії у воєнний час. Порівняння міжнародних інформаційних кампаній України та Росії. Наслідки міжнародних інформаційних кампаній для міжнародної політики, репутації держав та громадської думки.	2	4	8
Тема 6. Роль журналіста у воєнний час. Професійні стандарти журналістики під час війни. Етичні виклики журналістів у	2	2	8

воєнний час. Безпека журналістів на війні. Законодавче регулювання журналістської діяльності в умовах воєнного стану.			
Тема 7. Соціальні мережі як зброя та інструмент. Загальна характеристика соціальних мереж: поняття, значення, роль і функції. Найбільш популярні соціальні платформи та їх специфіка застосування в інформаційній війні. Інформаційні хвилі та механізми маніпуляцій. Боти: поняття, значення та специфіка використання в інформаційних війнах. Політика платформ, контрзаходи та державна стратегія у взаємодії з соціальними платформами в аспекті захисту інформаційного простору.	2	2	8
Тема 8. OPSEC перед публікацією. Суть OPSEC у роботі журналіста та медіа. Правова та нормативна база (Україна) — практичні висновки. OSINT і OPSEC: подвійна природа. Ключові принципи OPSEC перед публікацією.		2	8
Тема 9. Психологічні аспекти інформаційної війни: вплив медіа на свідомість і методи протидії паніці. Поняття, особливості, різновиди та психологічні основи інформаційної війни. Вплив медіа на свідомість та маніпулятивні технології. Когнітивні упередження та вразливість до дезінформації. Психологія паніки: причини, механізми поширення, інформаційні тригери. Методи протидії інформаційним атакам і запобігання масовій паніці.	2	2	8
Тема 10. Законодавство та обмеження свободи слова в Україні у воєнний час. Нормативно-правова база, що регулює діяльність медіа в Україні в умовах воєнного стану. Механізми контролю та відповідальності для медіа і журналістів у воєнний час. Практичні обмеження для журналістів у полях: що не можна робити. Етичні дилеми журналіста у воєнний час: безпека, публічний інтерес та	2	4	8

відповідальність. Рекомендації / алгоритм дій редакції (SOP) у воєнний час			
Тема 11. Цифрова безпека для журналістів у зонах конфлікту. Практичні поради щодо захисту технічних пристроїв в умовах роботи в екстремальних ситуаціях. Захист від шпигунських програм та зловмисників. Особисті облікові записи й їх захист журналістом. Небезпеки соцмереж й захист приватності. Безпека здійснення комунікації в умовах екстремальних ситуацій.	2	2	8
Тема 12. Кейс-стаді: інформаційна війна Росії проти України. Історичні корені та екосистема російської інформаційної війни проти України. Основні наративи Кремля — класифікація і приклади. Механізми «вкидів»: канали, технології, актори. Аналіз практичних кейсів кейси (МН17, Крим/«little green men», Буча, «біолаби», Telegram-канали, Nord Stream)): докази, вкиди та їх розкриття. Практичні інструменти перевірки та протидії.		4	10
Тема 13-14. Особливості роботи журналіста в «гарячих точках». Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні бойових дій, збройних конфліктів та умовах надзвичайного стану. Акредитація у зоні бойових дій. Аспекти комунікації журналіста з військовими. Психологічні аспекти проведення інтерв'ю з військовими, постраждалими внаслідок конфлікту цивільними дітьми. Збір попередньої інформації про небезпечну зону, куди планується відрядження. Оформлення відрядження в редакції. Особливості планування відрядження в небезпечну зону: документи, що посвідчують особу; підготовка техніки до роботи в «гарячих точках»; формування особистого рюкзака для відрядження в «гарячу точку»; засоби індивідуального захисту: шолом, бронежилет; формування «сухого пайку». Профілактика здоров'я журналістом перед відрядженням у «гарячу точку».		6	12

Компектування аптечки. Підбір місця проживання та загальні правила безпеки для житла у відрядженні.			
Тема 15. Майбутнє медіабезпеки: поствоєнні виклики, гібридні загрози та нові формати інформаційної політики. Нові реалії медіабезпеки після війни. Поствоєнні виклики для України. Нові формати інформаційної політики.		2	8
ЗАГ.:	20	40	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Поточне опитування, аналіз текстів та медіа-матеріалів, самостійна робота – 20 балів. Індивідуальні завдання (проєкт) – 20 балів Контрольна робота – 10 балів. Екзамен – 50
Вимоги до письмових робіт	Письмова робота у вигляді контрольної.
Семінарські заняття	Відвідування та активна участь студентів у роботі практичних занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. На практичних заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на практичному занятті оцінюється за 100-бальною шкалою в залежності від повноти відповіді студента. Індивідуальні завдання :

	1. Медіабезпека України: головні виклики та перспективи. 2. Інформаційна політика України під час війни: між свободою слова та державною безпекою – проаналізувати дилему: наскільки держава може обмежувати ЗМІ та журналістів, щоб не нашкодити обороні, і чи не переходить це у цензуру. 3. Здійснити аналіз та звіт із власним розбором одного фейку 4. Законодавче регулювання журналістської діяльності в умовах воєнного стану Соціальні мережі як поле битви: їх специфіка, потенціал (можливості) і загрози (ризики) 5. Інформаційна війна Росії проти України». Аналіз найбільш яскравих пропагандистських наративів, механізмів вкидів та протидії 6. Цифрова безпека для журналістів у зонах конфлікту»
Умови допуску до підсумкового контролю	Для отримання допуску до підсумкового контролю студенту необхідно отримати мінімум 25 балів за семінарські заняття чи завдання самостійної роботи.
Підсумковий контроль	Форма контролю (екзамен). Форма здачі (комбінована).

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність: Політика курсу базується на гуманістичній освітній парадигмі, суть якої полягає у повазі до особистості студента, у праві й можливості майбутнього фахівця самостійно обрати спосіб засвоєння навчального матеріалу, використовувати нові методи, прийоми і засоби педагогічної діяльності; на навчанні у співробітництві, тобто спільній із викладачем діяльності; на плюралізмі як важливій основі розвитку інтелектуальних здібностей студентів, розвитку їхнього критичного мислення. Будь-які форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Списування під час контрольних модульних робіт та екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Відвідування занять :

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Дозволяється вільне відвідування лекцій. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях.

Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора №309 від 19.05.2023 р.)».

Покликання: <http://surl.li/kedzc>

Для отримання допуску до підсумкового контролю студентів необхідно отримати мінімум 25 балів за семінарські заняття чи завдання самостійної роботи.

Неформальна освіта: Під час навчання студентам пропонується проходження додаткових курсів на платформах Prometheus, ВUМonline та Coursera за відповідних предметним спрямуванням. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (Редакція 3) (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.)»

Покликання : <http://surl.li/dzryl>

8. Рекомендована література

1. Інститут масової інформації. Медіабезпека та протидія дезінформації в умовах воєнного часу : метод. матеріали. – Київ, 2022. – 120 с.
2. Кодекс етики українського журналіста : ухвалений НСЖУ (зі змін. і допов.). – Київ, 2019. – 24 с.
3. Коваленко Т. В. Медіаправо для журналістів : навч. посіб. – Київ : Юрінком Інтер, 2020. – 248 с.
4. Міністерство оборони України. Інформаційна безпека України: стан та виклики : аналітичний звіт. – Київ, 2022. – 112 с.
5. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Методичні рекомендації щодо медіабезпеки в умовах воєнного стану. – Київ, 2023. – 64 с.
6. Рада Європи. Рекомендації щодо захисту журналістів і свободи медіа. – Страсбург, 2021. – 48 с.
7. Закон України «Про медіа» : від 13.12.2022 № 2849-IX (зі змін. і допов.).
8. Закон України «Про інформацію» : від 02.10.1992 № 2657-XII (зі змін. і допов.).
9. Закон України «Про доступ до публічної інформації» : від 13.01.2011 № 2939-VI (зі змін. і допов.).

10. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін. і допов.).
11. Davies N. Flat Earth News: An Award-Winning Reporter Exposes Falsehood, Distortion and Propaganda in the Global Media. – London : Chatto & Windus, 2008. – 416 p.
12. Freedman D. The Politics of Media Policy. – Cambridge : Polity Press, 2008. – 320 p.
13. Marwick A. Media Manipulation and Disinformation Online. – New York : Data & Society Research Institute, 2018. – 60 p.
14. Posetti J., Matthews A. A Short Guide to Journalism, Fake News & Disinformation. – Paris : UNESCO Publishing, 2018. – 56 p.
15. Silverman C. (ed.). Verification Handbook: A Definitive Guide to Verifying Digital Content for Emergency Coverage. – Maastricht : European Journalism Centre, 2014. – 128 p.
16. Tandoc E. C., Lim Z. W., Ling R. Defining “Fake News”. – Digital Journalism, 2018. – 45 p.
17. Tandoc E. C., Maitra A., Lim D. Digital Journalism and Disinformation. – London : Routledge, 2020. – 212 p.
18. Ward S. J. A. Ethics and the Media: An Introduction. – Cambridge : Cambridge University Press, 2018. – 276 p.
19. Wardle C., Derakhshan H. Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making. – Strasbourg : Council of Europe, 2017. – 72 p.
20. Zelizer B. Journalism After September 11. – New York : Routledge, 2003. – 248 p.
21. Freedman D., Thussu D. K. Media and Conflict in the Digital Age. – London : Routledge, 2020. – 288 p.
22. Gillmor D. Mediactive: How to Save Democracy with Digital Journalism. – Cambridge, MA : MIT Press, 2010. – 312 p.
23. Singer J. B., Broersma M., Bardoel J., et al. Participatory Journalism: Guarding Open Gates at Online Newspapers. – Oxford : Wiley-Blackwell, 2011. – 304 p.
24. Wardle C. Fake News. It’s Complicated. – First Draft News, 2017. – 52 p.
25. Tandoc E., Vos T., Lim D. Defining Misinformation and Disinformation in Digital Media. – Digital Journalism, 2018. – 40 p.

Викладач Ігор Дебенко